Ο ΡΑΪΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΥΦΑΙΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ *ΟΙ ΕΛΕΓΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΝΤΟΥΪΝΟ* (1922)

Γεννημένος στην Πράγα το 1875, την ίδια χρονιά με τον Τόμας Μαν, ο Ρίλκε λίγο πριν από τον θάνατό του (1926), στο τελευταίο καταφύγιό του, στο Μυζό της Ελβετίας, έγραψε στη Μαρία Τσβετάγιεβα εξομολογητική επιστολή για τη σύνθεση του κορυφαίου έργου του *Οι ελεγείες από το Ντουΐνο*. Εκεί εξήγησε την πολύχρονη σιωπή του μπροστά στο μακελειό του Μεγάλου Πολέμου και τη «μεταφυσική» σχεδόν ποιητική του έκρηξη, όταν σε διάστημα δέκα ημερών (!), τον Φεβρουάριο του 1922, συνέθεσε τις περισσότερες από τις δέκα ελεγείες ολοκληρώνοντας το έργο.

Καθολικά σχεδόν υμνητική ήταν η υποδοχή του έργου του (Τόμας Μαν, Έρμαν Έσσε), ενώ η σχολή Φρανκφούρτης έμεινε επιφυλακτική απέναντι στη λειτουργία των συμβόλων και τον ρόλο του ρασιοναλισμού στην άνοδο του Εθνικοσοσιαλισμού. Το ίδιο και ο Πάουλ Τσέλαν είδε στη μυστικοπάθεια του Ρίλκε το πρόσφορο έδαφος για την καλλιέργεια του Ολοκληρωτισμού.

Στο ιωβηλαίο των 100 χρόνων από τον θάνατό του -αφορμή να επανεξετάσουμε συνολικά το έργο του- οι *Ελεγείες* με τις δέκα πέντε τουλάχιστον, μέχρι σήμερα, αποδόσεις στην ελληνική γλώσσα, αρχής γενομένης με μετάφραση αποσπάσματος το 1932 (Κ. Γεωργούλης) και ολόκληρου του έργου το 1952 (Δ. Στ. Δήμου), κατέχουν τα πρωτεία στην πρόσληψη του Ρίλκε στην Ελλάδα, γεγονός που δείχνει όχι μόνο την αντοχή του στον νέο αιώνα, αλλά και τη δύναμη του έργου του, να παρεμβαίνει δυναμικά, στη λογική της αντιμετάθεσης, στις αισθητικές αναζητήσεις και τον στοχασμό του νέου αιώνα.

Στο κέντρο των *Ελεγειών από το Ντουΐνο* ο Ρίλκε τοποθέτησε την [5η] ελεγεία των ακροβατών: Ποιητική περιγραφή του πίνακα του Πικάσσο «Η οικογένεια των σαλτιμπάγκων» (1907). Έξι φιγούρες, των δύο φύλων, όλων των ηλικιών της ανθρώπινης περιπλάνησης στο τοπίο της μοναξιάς, της ανάγκης να αγαπήσουν και να αγαπηθούν. Στον πίνακα τα έξι πρόσωπα, που δεν αντικρύζονται μεταξύ τους και δεν αντικρύζουν το κοινό, σχηματίζουν το αρχικό γράμμα του Dasein, της ύπαρξης-εδώ. Ο τάπητας που υποδέχεται την πτώση τους, φαίνεται να αιωρείται στο σύμπαν. Η πτώση τους είναι «ένα άλμα προς τα επάνω». Περίπου όπως είπε ο Εμπειρίκος «Πτώσεις αγγέλων εις βάραθρα των ουρανών». Η ανοδική κατακρήμνιση του ανθρώπου.

Σκέψεις και αφορμή για μία συζήτηση του καθηγητή φιλοσοφίας Θεόδωρου Γεωργίου με τον μεταφραστή των *Ελεγειών από το Ντουΐνο* Συμεών Σταμπουλού με θέμα «Ο Ράινερ Μαρία Ρίλκε και η εποχή μας.